

A trenta anys del debut literari de Biel Mesquida amb *L'adolescent de sal* (1975), la seva obra es llegeix avui com una manifestació de revolta constant: cinc textos de narrativa breu, un recull de poemes i quatre novel·les publicades entre el 1975 i el 2001. D'una banda, l'esperit polític i social que directament o indirecta s'inclou en les seves obres; de l'altra, l'assumpció d'una carnalitat de la llengua que fa de la paraula el cos absolut de la passió. Certament, hi ha amor, i amor desinhibit, en totes les seves novel·les, però són amors a la recerca del llenguatge, un llenguatge que s'expressa sensorialment, salvant alhora les cançons, la llengua oral i les contalles heretades, i integrant cultura cercada en la pell mateixa de l'experiència. Biel Mesquida, a través dels seus textos, fa del cadàver de la Mallorca actual una pintura caravaggiana, mostrant tota la sang d'un animal molt bell que agonitza. Amb les llums sempre inusitades de la paraula.

L'adolescent de sal (Premi Prudenci Bertrana 1973) està considerada una obra cabdal en el corrent de l'experimentalisme dels anys setanta, alhora que és una obra de denúncia de la societat sota la perspectiva exaltada d'un adolescent. L'escriptura del jo, volgutament fragmentada i transgènica, serà en aquest cas el fil pel qual passa l'examen de crisi de la consciència burgesa en què repressió, llibertat, amor i plaer operen conjuntament. Mesquida practicava amb aquesta primera novel·la les tesis marxistes segons les quals és l'obra la que transforma el medi en què neix, d'aquí que forma i contingut es presentin com a acte de rebel·lia contra l'establert: la paraula contra el catolicisme, l'opressió policíaca, la societat basada en la unitat familiar i el sentit pragmàtic de la riquesa. Imaginació i llibertat constitueixen nuclis d'aquesta manera de fer que la crítica ha inclòs dins de l'anomenat textualisme, és a dir, de la novel·la que ho xucla tot, des de la nota informativa fins al poema, el guió o el dibuix, tot un corrent de paraules signe d'opressió o de llibertat que travessen la carn del protagonista fins a la seva derrota en el món adult. En aquest sentit, el llibre de poemes *El bell país on els homes desitgen els homes* (1985, però escrit l'any 1974) posava en petit format allò que era la

Corre, corre la font. Una aproximació a la narrativa de Biel Mesquida

novel·la a la pràctica: un subjecte en procés que cerca alhora l'expressió del cos i de la llengua. Llovet, en el pròleg que precedia els poemes, feia referència a la indissociabilitat de teoria literària i amor. Podríem parlar, fins i tot, de textos *camafeu* —com la història de Maciana, intitulada així i represa com a text independent l'any 2002—, que proporcionen capes de colors diferents segons el tall. Aquest fet, latent encara en aquell primer text, ha estat la clau de volta de tota la narrativa de Mesquida. I cada vegada d'una manera més explícita, és a dir, un cop situades les bases d'aquest concepte literari a *L'adolescent de sal*, l'escriptor ha anat posant l'accent en un punt o en un altre o en tots dos alhora, fins a l'extrem de manifestar-ho ben directament a *Doi*, un conjunt de relats del 1990. En el breu conte-poema en prosa intitulat «Tot plegat una extravagància» conclou: «Ara xuclaré els dos ous fins a la gargamella, i sense cap pausa ajuntava la frase i escrot entre les dents». Una materialitat de la llengua molt associada al referent constant del diccionari Alcover-Moll i també a l'herència femenina. No és pas debades que moltes de les dones dels seus relats o novel·les posseeixen una saviesa lingüística notable, alhora que es debaten en successius fracassos amorosos. Hem de buscar aquí el quid de la narrativa de Biel Mesquida? Són elles, cercadores de memòria, les que millor comprenen l'aventura del llenguatge i els seus límits? També *L'adolescent*, òbviament, és a dir, l'artista.

En un cert sentit, els personatges de Mesquida es reelaboren constantment. Entre *L'adolescent* de l'any 1975 i *l'Amador de Vertigens* (1999, Premi Ciutat de Palma 1998) hi ha una fractura semblant, una recerca desesperada de l'amor i un buit anterior familiar. El *mal-èstre*, de fet, connatural a la consciència illenca. La llengua literària és ben sovint l'únic cos en què poden matar les seves pors.

Mesquida s'ha alçat també com a ploma crítica de la terra venuda i maltractada. Tota la violència, com hem dit, caravaggiana, que recorre els textos mallorquins no és més que el reflex del fuet capitalista crescut exponencialment a les illes. El llibre de relats *T'estim a tu* (2001) era una presentació descarnada de les crueses que ha portat el progrés. Formalment, aquestes històries opten per un recurs que Mesquida ha sovintejat: el relat a través de la segona persona, expressat en una prosa acumulativa i fragmentada que denuncia la corrupció, l'accidentalitat i la tragèdia del mural de despropòsits en què s'ha convertit una terra tematitzada per les operadores vacacionals, la gran taca amb què Barceló la retrata en la coberta del llibre mateix.

Amb tot, a la violència s'hi superposa un lirisme extret de les lectures més diverses. A *Vertigens* el llenguatge simbòlic l'adopta l'ull de la càmera fotogràfica d'Amador, a *L'adolescent de sal* són els textos literaris que intervenen en la formació del protagonista. A *Excelsior* el llenguatge crea memòria, i és l'eix de tres plaquetes que representen la pietat i la mort, la culpa i el desig des de l'exercici teòric de la literatura i des de l'experiència humanitzadora de personatges que es busquen a ells mateixos. Floració del llenguatge en diferents estadis són totes aquestes novel·les, amb la voluntat de treure la llengua del seu estat larval: «M'expressaré en els dialectes dels roquissars i les salines». Gao Xingjian explicava a *El chino moderno y la composición literaria* les seves recerques en un xinès que ell havia de transformar en un llenguatge viu, sense calcar models occidentals en l'aplicació de les noves tècniques. Mesquida mostra la seva eina de treball en el que té d'herència i de trànsit.

L'autor mallorquí ha conreat en les seves obres els gèneres del jo: diaris, dietaris, epístoles. Gèneres contra la mort, en definitiva. *Excelsior o el temps escrit* (1995) és la culminació d'aquest procés d'escriptura. La llengua representa l'epifania de la memòria en el moment de contacte amb la mort del protagonista, un tall obert del seu lirisme més madur.

Susanna Rafart